

Barátságunk hátországa

„Vonzódnak a hozzánk hasonlókhoz,
mert általuk megerősítve
érezzük magunkat abban,
amilyenek vagyunk”
(Lee Jampolsky)

A '90-es évek elejétől a Dobó Galéria külsős tudósítója voltam az Esztergom és Vidéke polgári hetilapnál. A távoli vidékekről érkező művészek alkotásait saját nézeteim, ötleteim és művészi tapasztalataim szerint értékeltem. Mindehhez hogy volt merszem? – kérdezheti az olvasó. Gyermekekori művészi hajlamaimat, a zongorázást, a tanárom által ajánlott művészeti gimnáziumi továbbtanulást elsöpörte a háború, a menekülés és a szegénység. Maradt az önképzés, és felnőtt koromban eljutottam a tárlatnyitásig és saját fotóim kiállításáig.

Véleményemet magánlevélben juttattam el a kiállítókhoz. A levelezés nyomán nem egyszer művészi munkakapcsolatok és holtomiglan-holtodiglan barátságok születtek. Így történt ez Czirok Ferivel meg velem, még 1999 novemberében. Szokásom volt, hogy a galériába belépve gyors szemlével tekintettem végig a képeken, majd a „tettet” kerestem, akkor is. Vidám kérdésekre azonnali vidám választ kaptam, és így elég gyorsan megszületett a beszélgetés és a későbbi kapcsolattartás hangulata. Ferire tekintve pedig rögvést az agyamba ugrott békési öreganyám egyik szövege: „Fájin legény vagy, fiam!” Képzetelemben pedig felvillant Petőfi egyenes tartása, finom eleganciája, unokatestvére, Orlai Petrich Soma (1822–1880) festményéről. A sokasodó és gratuláló tömeg láttán a zárás előtti percekre kértem rövid beszélgetést. Érdeklődési köreink azonban hirtelen megnyilvánuló sokoldalúságról tanúskodtak. A finom sütemények és a tokaji furmint hatásától társalkodásunk hosszásra sikeredett. Tudósításomat így nem aznap este, hanem hajnali négytől írtam meg, hogy reggel nyolc órára a szerkesztőségben legyen.

A kiállításon két nagy alaptémát fedeztem fel Feri

képein: *virágokat és mandalákat*, amiket művésziünk a későbbiekben is különböző értelmezésben alkotott. Kitérőt is kell most tennem emiatt. A későbbi mandalák közül számomra például legszebbek a honfoglalás kori zománcbetétes, nagyméretű, gomb alakú ruhadíszre, a boglárára emlékeztető Alapformák I–III. Hamarosan nekem is lett saját mandalám: Mária-napi ajándékkul kaptam meg Feritől a *Mandala ablakát*, az arany ragyogású rekeszzománcképet. Évekkel később, télen, lávahegyünk tetején, a Zsindelyes Vendégház ajándékboltjában üvegfestett, nyolcosztatú, színes virágmandalát találtam, és megvettem magamnak. Nagyszobám ablakára függesztettem, és amikor alacsonyan jár a Nap, ezer színben csillog! Leültet, pihentet, emlékező gondolatokra ösztönöz. Most tehát az ablakomnak van mandalája, ami áttételessé vált barátságunk és gondolataink erősítésében.

...és a virágok? Idézem az alkotó vallomását: „Nyitott szemmel járom, figyelem a világot. Magával ragad a fantasztikus sokszínűség, változatosság. (...) Mindig vannak vissza-visszatérő motívumok, mint fák, gyökerek, virágdsungel.” Nincs kivétel! Becsülete van minden kis virágnak! Feri rajzai közt egyenrangúságot kap a szerény pitypang és a gyógyerejű lándzsás útifű is. De van, amikor levele borítékján útilapnak küldi szeretettel és vidáman odafirkantva a feladó alá.

Ám térjünk vissza az első találkozáshoz! A kiállítás egyik szerény pontján, az oldalsó tárlókban honfoglalás kori szíjvégeket, vereteket és nagyon biztos kézzel rajzolt sormintákat találtam. László Gyula elképzelései óta ismeretes, hogy őseink viseletében „a férfiak díszje és rangjuk kifejezője (...) a kaftánt összefogó öv volt, amelynek vége a térdig ért.”¹ A szíjak apáról fiúra öröklődtek, vagy a sírokba téve az örökléte

kísérték gazdáikat. Évszázadoknak kellett eltelniük, hogy megtalálják a régészek. A millenniumi időkben, csupán hobbiból a Magyar Őstörténeti Munkaközösség Egyesület krónikás-bölcsész magánkutatója voltam. Az eredetkutatók folyóirata, a *TURÁN* új munkatársakat keresett. Így indult el Ferivel az alkotói kapcsolatunk, és azóta is tart más művészeti területeken is. Mert Ferinek bőven vannak alkotói területei. 1999 óta igen sok ősi magyar motívummal ékesített életfával, figurális alakokkal és

Czirok Ferenc: Magyar mandala

másféle fantáziarajzzal örvendeztette meg nemcsak a *TURÁN*, hanem az őstörténeti *Eleink*, az eurorégiós *Átkelő* és a jelenlegi, harmadik sorozatú, 2013-tól az MBKKE kiadásában megjelenő *Esztergom és Vidéke Társadalmi és Kulturális Folyóirat* olvasóit. Eszünk pedig felismerni véli a mindmáig vitatott, nagyszentmiklósi kincsek motívumvilágát is. Karikatúrái vidámak és találóak. Kedvencem az Önarckép és a saját születésnapján rajzolt, az ősi pásztorkodásra emlékeztető Kihunyó pásztortűz (1999. 05. 07–10.). Itt és most kellett írnom Feri alkotói világának erről a területéről, mert ezzel foglalkoztunk eddig a legkevésbé, szinte elfelejtettük.

Közben az idő telt-múlt, elkezdődött és rendeződött az új évezred. A söröshordók átgurultak a hídon, új társasági-egyesületi kapcsolatok szövődtek. Szaporodtak a családi találkozók is. Férjuralommal együtt fehér asztalhoz vártuk Ferit, hozzátartozóival együtt. Ami a képzőművészetet illeti, fantáziánk jócskán elszárynyalt az egyik estén. Ha ugyanabban a városban laknánk, akár galériát is nyithatnánk!

– Cziróka-Maróka Képtár lehetne a neve – mondtam én, mint elképzelt, sarokban üldögélő múzeumi nénike vagy tárlatvezető? Ám sem a történelemben, sem az életben olyan nincs, hogy mi lett volna, ha, és a mókás elnevezést gyorsan átruháztuk valami másra. Még ma találkozol velem, kedves olvasóm!

No, de vegyük komolyra a szót, és térjünk vissza a területekhez, amelyeket már az előbbiekben említettem. Ezek valójában művésznünk különböző alkotói megjelenései. 1998. novemberi kiállításán Feri nevelővárosának meghívóján így vall a SZÓ-ról.

„Ars poeticám Horváth Imre, erdélyi költő négy sora: *Szólok ahhoz, kit szavammal ingerlek, / mert él bennem az ingerkedő gyermek, / és azokhoz is, kik szavamra várnak, / mert él bennem a gyermeki alázat.*” Feri prózai írásai tényeken alapulnak, és mindig valamilyen történelmi valóság a háttér. Majdnem egy időben és hasonlóan írtuk meg mindketten nagyszüleink élettörténetét: kinek államosítás, kinek padlás-söprés jutott. Czirok nagymama kedves emlékét pedig Berda József egyik költeménye őrzi. Feri most újabb, szépséges rímekbe szedett csokor-

nyi költeménnyel lepett meg bennünket. Ideje is lenne már kiadni egy C. F. kötetet C. F. rajzaival. Egyik verse nyomán a *Lélekdalok* alcímet adnám neki. Vagy a vers két sorát: *Csillagidők jönnek, fényévek mennek.* Mert verseiben mindannyian benne vagyunk: ő maga, a szerző, a bennünket körülölelő ilyen-olyan világ, a nemzet és a haza.

Feri alkotói munkásságának fontos sajátossága, hogy teljesen egyéni módon képes a saját világait összekombinálni, -ötvözni. A hozzávaló tárgyi eszközöket alkalmazva, a festőművészet mindenféle festékét és egyéb anyagait felhasználja, például kidolgozott fémlemezeket applikál egyes képein. Teszi ezt biztos kézzel, dúsgazdag fantáziával és született tehetséggel. Ilyen a háromféle materiából készült, vegyes technikájú titokzatos kép, a *Látogató*, amelynek egyik eleme a csillag és tekintetet vonzó, lapított-domborított vörösréz lemezke.

2007 augusztusában Feri személyesen nekem szóló, igen emlékezetes csodamű-

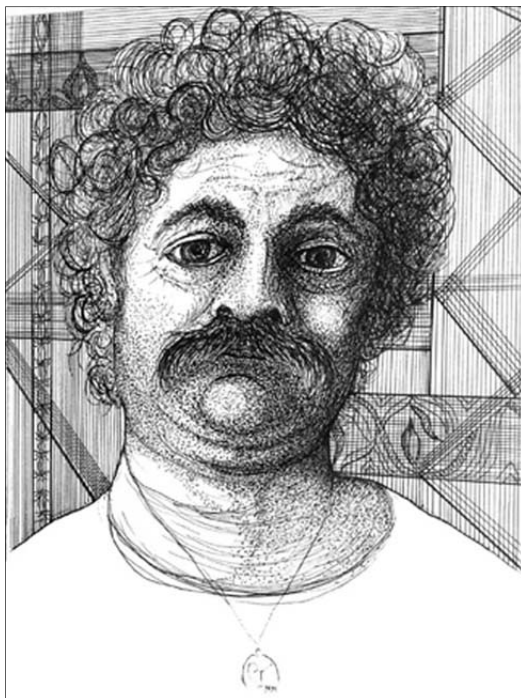
vet alkotott. Első könyvem kiadásához művész címlaptervezőt kerestem, és őbenne megtaláltam. A kész borítótervhez levelet is mellékeltem.

„...ma küldöm a borítótervet is. (...)

Az első kép a Születés, a lehetőség, amit kapunk kézből kézbe. A második az Álom. Ezért van felül a két kép között nagyobb távolság, mint alul. A középponttól az álom áll a legmesszebb, és a valóságtól is, bármilyen reálisnak is látszik. A harmadik az Élet, a helyét kereső, sokféle ember élete, életünk. A lelki harc nagy gyakorlata. A negyedik a Beteljesülés, ami igazán sohasem tökéletes. Ezért hiányzik egy fa a képből, a hiány fájdalma, életünk tökéletlensége. Ezek a magyarázataim. A négy stáció mögött halványan a Három Grácia éli tündér életét. Rajtuk egy keresztút, keresztződési forma háromdimenziós térhatású, áttetsző fóliával. Így egyszerre öt rajzom szerepel a terven. Ez az én szülinapi-karácsonyi ajándékom a könyvedhez Neked, sok szeretettel:

Czirok Feri
Zell am See, 2007/8.”

Barátom tehát teljes szívvel-lélekkel megértette és átérezte könyvemet, ahogyan erről később nyilatkozott. Mondanivalóim eszmei tartalmát

Czirok Ferenc: Önarckép

alkotói sokoldalúságával bölcs gondolatokra és beszélő rajzokra váltotta át. Majd a címet meg-elevenítő, jelképes egységgé, könyvborítóvá va-rázsolta. Köszönetet mondtam érte akkor is, most is! Alkotómunkánkban és barátságunkban vezéreljen minket továbbra is a Három Grácia: a Kedvesség, az Ajándékozás és a Hála istennői.

Búcsúzásként szólaljanak meg itt mások is. A neves jó barátok, akik Feri művészetének sajátos alkotói mivoltát, lelki mélységeit feltárták és ösz-szegezték. A Bécsi Napló, az ausztriai magyarok lapja főszerkesztője, dr. Deák Ernő így értékelte Feri munkásságát: „Az újság 2001. júliusi–augusztusi száma Czirok Ferenc alkotásaiból nyújt ízelítőt. Bemutatásának közvetlen oka az, hogy július 22-én éppen Bécsben csoportos kiál-lításon vett részt. Cz. F. művészi megnyilatkozása korai hajlamok érett megvalósulása. (...)

Képeit, rajzait nézve mindez szinte mellékes-nek tűnik, hiszen elfedik korábbi életét és azt a benyomást keltik, mintha eleve képzőművésznek született volna. Kétségtelen, a mesterségbeli fo-gások elsajátítása céljából különböző művésztá-borokban vett részt, elfogadható azonban saját vélekedése, hogy alkotásai lelkivilágát tükröző vallomások, amolyan pszichogrammák. Czirok Ferenc valójában erősen vizionális alkat, látomá-sai nem rokoníthatók sem a Salvator Dalí-féle

szürrealizmussal, sem pedig Ernst Fusch fan-tasztikus realizmusával. Mindazonáltal ő nem jeleneteket örökít meg, hanem jeleken keresztül üzen, lényegében szimbólumokat tár fel bensőjé-ből, amik, különösen rajzait tekintve, hatásosak, és hipnotikus kifejezőerővel rendelkeznek. Mindebből arra is lehet következtetni, hogy az eredeti művészet végső fokon a lélek legmélyé-ről, mondhatnánk a tudatalattiból fakad. Ezért is kreatív, azaz teremtő, alkotó jellegű.”

Kiállítási meghívóin Feri munkásságát találóan így összegezte atyai jó barátja, Nagyfalusi Tibor: „Ebben a teremtett világban a természet álma uralkodik, ami – természetesen – az ember álma teljesebb, tökéletesebb önmagáról. Egyetemes-ségéről, teremtői méltóságáról, amelyet korunk-ban is oly sok kirekesztő, megosztó előítélet, gyűlölködés ellenében a művészet és a szeretet egyesült ereje állíthat helyre. Mert ez az erő – mind a természeté: csodákra képes. Czirok Fe-renc képeiből sugárzik a hit, hogy éppen ez a csodatétel az, amiért alkotnia érdemes.”

Jegyzet

¹ Romsics Ignác (főszerk.): Magyarország története. Fodor István: 1. Östörténet és honfoglalás. Kossuth Kiadó, Budapest, 2009. 93. oldal

Czirok Ferenc: Kihunyó pásztortűz